

Cool Cat Brubeck

Af Peter Schroeder.

Et af 1950'ernes solide skud på jazzens stamtræ bærer navnet Cool Jazz. Grenens mest kendte og stilskabende musiker var Miles Davis, men en særlig West Coast Jazz-skole satte gang i knopskydningen i en af jazzens måske mest kreative perioder. Et af vestkystens succesrige cool-bands var The Modern Jazz Quartet med John Lewis og tre andre sorte musikere. Mere opsigtsvækkende var nok det samtidige, overvejende hvide band The Dave Brubeck Quartet. Besætningen var traditionel: klaver, altsax, bas og trommer, en besætning, der ikke havde været helt i skoven ved en *te dansant* i 1930'erne, skriver John Chilton i Jazzens historie. Men Brubeck var om nogen med til at gøre besætningen til indbegrebet af populær jazz i 1950'erne og 1960'erne.

Men hvem er denne Dave Brubeck egentlig? Mildest talt en sjælden gæst i radioernes musikprogrammer, i jazzmonografierne som regel kun at finde ved opslag under andre, mere velrenomérede jazzkoryfæer. Er han bare noget, man lyttede til i halvtredserne og nu henvist til marskandiserens inderste hylder? Helt glemt af en trofast inderkreds af fans er han måske ikke, men sin umådelige popularitet i 1950'ernes USA taget i betragtning, er det ikke for meget at sige, at profilen er blevet noget udvisket i årenes løb.

David Brubeck blev født i 1920 i Californien som søn af en spillelærerinde. Efter sigende trakterede unge Dave tangenterne som sin mor allerede som fireårig. Efter Collegestudier og studier hos den klassiske, franske komponist Darius Milhaud i 40'ernes Californien grundlagde Brubeck i 1949 The Dave Brubeck Octet, og der senere indskrænkedes til The Dave Brubeck Quartet. Fra 1958 var besætningen legendarisk: Dave Brubeck, klaver, Joe Morello, trommer, Eugene Wright, bas, og Paul Desmond, altsaxofon. En bemanning, der holdt til 1967.

Det typiske Brubeck-album i 1950'erne, f.eks. *Gone with the Wind* fra 1958 bærer et

billede af kvartetten, lyst og solskinsagtigt i bedste West Coast-stil. I forgrunden fokuseres på to blege herrer, begge iført en klædelig hornbrille, Brubeck og Desmond, kvartettens stjerner, og i baggrunden - og uskarpt, en hvid og en sort, Morello og Wright, kvartettens anonyme George og Ringo, sidstnævnte stor som en sværvægtsbokser og med et fåret grin, som var han bevidst om det akavede i situationen: en sort mand reduceret til statist i sin egen races metier.

Brubeck og Desmond mødte hinanden for første gang i 1943, hvor de spillede i et af den amerikanske hærs orkestre, stationeret i San Francisco. Senere blev Brubeck i 1944 sendt til Europa som leder af et soldaterorkester. Deres civile karrierer efter krigen tog for alvor fart i 1949 med et job på en af San Franciscos førende jazzklubber, *The Blackhawk*, som The Dave Brubeck Octet. Efter Desmonds forsøg med egen trio fandt han ud af, at han ikke ville lede eget band, og i 1951 indtrådte Desmond i Dave Brubecks trio, nu kvartet. Grunden til en af cool-jazzens mest stilskabende kvartetter var lagt. Med Joe Morellos indtræden i 1956 og Eugene Wright i 1958 var bandet i stærkeste opstilling og indspillede og turnerede indtil 1967, hvor Brubeck opløste kvartetten for at hellige sig komposition.

Brubeck-kvartetten opdagede som det første jazzorkester det lukrative marked, som USA's talløse colleges udgjorde for koncerter - adskillige plader, først og fremmest *Jazz at Oberlin* (1953), vidner om atmosfæren og lyden (!)

Næste trin på popularitetens stige indtraf den 8. november 1954. Som den anden jazzmusiker nogensinde - og den første hvide.. - fem år efter Louis Armstrong, men to år før æren tilfaldt Duke Ellington, kom Brubeck på forsiden af Time Magazine! Den undrende, overvejende konservative offentlighed var i datidens Eisenhower-USA aldeles uforberedt på at skulle indlemme eksperimenterende, dengang lettere avantgardistisk vestkystjazz i populærkulturens parnas. Omsorgsfuldt forsynede Time dette novemhernummer med en ordliste over jazzens helt eget sprog, der udviklede sig hurtigere end USA's atomarsenal. Her kunne læseren erkyndige sig om betydningen af jazz-brugernes yndlingsudtryk: cool, combo, flip, gig, hipster, funky, cat, dig. Beatgenerationen var på trapperne.

Ved Time's mellemkomst blev Brubeck eksponent for den hvide og middelklassede jazz, han var pludselig berømt over hele USA, og kvartetten fik pladekontrakt med

Columbia. Men samtidig begyndte jazz-inderkredsen at falde fra med høje råb om svindel og humbug : “*Most jazz fans wouldn't be caught dead listening to us any more. But we've picked up a whole new audience. Just people*”, sagde Desmond allerede i 1950'erne.

Hvad Desmond allerede dengang så klart havde erkendt, var jazzmiljøets vanskeligheder ved at takle truslen fra massekommunikationssamfundet. En kunststart som jazzen, der på linje med mange andre af mellemkrigstidens nye kunstformer havde dyrket det marginale, rebelske for ikke at sige samfundsomstyrtende udtryk, befandt sig dårligt ved efterkrigstidens velvillige omklamring og interesse fra det brede publikum. En selvforståelse overleveret fra 1930'erne som talerøret for samfundets latente *underdogs*, de sorte, harmonerede dårligt med den mediebarne massepopularisering og idolskabelse, navnlig da gennembruddets mand tilmed var hvid!

Fem år senere i 1959 var forrædderiet fuldstændigt: Desmonds *Take Five* med Dave Brubeck Quartet blev den instrumentale jazzs først millionsælger.

Brubeck var verdensberømt og *out* i miljøet. Optræden i Det hvide Hus i 1964 og senere i 1981(!) har næppe heller taget kegler hos jazzens establishment.

Det skelsættende ved Dave Brubeck Quartet var uden diskussion samspillet mellem klaver og saxofon. Brubeck tæskede i tangenterne, harmonier og rytmer - som klaverspiller blev han med rette aldrig feteret som en stor tekniker - mens Desmonds uendeligt smukke og bløde altsaxofon som den komplementerende modsætning fremtruede melodier, så selv Rocky Mountains græd. Efterhånden blev kvartetens varemærke også en hidtil uset eksperimenteren med utraditionelle rytmer som 5/4-dels takt (*Take Five*) og sågar 9/8-dels i den endnu mere rytmisk outrerede *Blue Rondo a la Turk* og 11/4-dels takt.

Brubeck er hvad man kunne kalde en typisk *joh, meeen..*-kunstner. Et betydende navn i jazzen, meeen nok især i kraft af sin saxofonist, Desmond. En innovativ, vidtfavnende komponist med et omfattende materiale bag sig, meeen selv kun en mådelig pianist. Eller ligefrem som The Jazz Dictionary skriver, hans eneste egentlige bidrag til verdensjazzen er vel indspilningen af Desmonds *Take Five* og numrene *In your own sweet way* og *The Duke*, som Miles Davis indspillede...

I takt med Brubecks exit fra den gode smags inderkreds fra omkring 1954 steg Desmonds stjerne støt som kvartetens virkelige omdrejningspunkt. Efter bop-kongen og altsaxofonisten Charlie Parkers død i 1955, blev Desmond af mange regnet for *the King of the Cats*. “*Desmond er verdens største saxofonspiller, især fordi han ikke kopier Parker*”, sagde Brubeck. Desmond var en af jazzens intellektuelle, der færdedes blandt San Franciscos beatniks. Spørgsmålet, man stillede sig, var: hvorfor blev han hos Brubeck og forsinkede sin egen karriere? “*Han bliver, fordi han ikke kan finde så megen kreativ frihed hos andre*”, forklarede Brubeck. Desmond selv tav eller svarede undvigende. Stopklodsen var måske, at han, som Brubeck, var det, der ikke nødvendigvis var en fordel i den branche: hvid. “*The real underground*”.

Ved en umiddelbar betragtning havde også Brubeck næsten alt imod sig for at kunne slå til i denne specielle branche: ikke sort, ikke tidligere eller praktiserende narkoman, havde ikke foretaget den sociale opstigning fra sydstatsslum, kriminalitet og fattigdom til New Yorks jazzklubber, rigdom og depraveret velstand, evt. med lejlighedsvis tilbagefald. I stedet foretrak han turneerne på de (overvejende hvide) amerikanske colleges, og senere den mere tilbagetrukne tilværelse med familien i det amerikanske solskinsbælte Californien. Set med europæiske briller uendelig amerikansk og *straight*. I en tid, hvor jazzten var omgæret af en aura af indforståethed og inderkreds, var Brubecks musik relativt tilgængelig og tiltalte en bredere, amerikansk middelklasseoffentlighed, der tørstede efter at forsyne sin moderne tilværelse med moderne musik uden ligefrem at komme til at virke bohømet. At kalde Brubeck for *folkelig* ville dog være at tage munden for fuld.

Tiden efter de gyldne år fra 1954-67 har nok været mere ujævn. Efter afskeden med Desmond genopstod kvartetten lejlighedsvist glansfuldt med vildmanden Gerry Mulligan på tenorsax, Alan Dawson på trommer og Jack Six, bas, som f.eks. på den gedigne liveindspilning *The Last set at Newport* (1972). Senere, inden Paul Desmonds død i 1977, nåede Brubeck at indspille med både Mulligan og Desmond under den pudsige, fanfareagtige pladetitel “*We are all together again for the first time*”. Siden da har Brubeck især indspillet i forskellige konstellationer med bl.a. sine 3 jazzspillende sønner, foruden flere soloindspilninger, undertiden betænkeligt på vej over i det taffelmusikagtige.

Når Brubeck alligevel bør rangere blandt de store, så er det ikke kun, fordi han forstod at give plads til en af sax'ens virkelige mestre. Han forstår som få at *arrangere* som bandleder og sætte sit umiskendeligt Brubeckske præg på en perlerække af fremragende indspilninger. Han har skrevet ballader så smukke, så displayet på CD-spillere dugger. Og hans pludseligt accelererende, pulserende harmonier sender chokvirkninger ned langs rygraden og gør det interessant at høre en løsrevet passage på måske kun 20 sekunder igen og igen med samme swingende, myrekrybende virkning. Tit er der kun en enkelt eller to af disse bidder på hver plade, men uforlignelige som de er. Og så lyder han sgu bare så forbandet *cool!*

Kilder:

Joe Goldberg: Jazz Masters of the 50s, 1965.

John Chilton: Jazzens historie, Gyldendal 1982

The New Grove Dictionary of Jazz, bd 1, 1988.

Jazzens hvem hvad hvor, Politiken 1962.

Jazz - the rough Guide (Ian Carr m.fl.), London 1995.

www.book.uci.edu/jazz/cdlists/DaveBrubeck/

www.book.uci.edu/jazz/time11854.html

www.abbess.demon.co.uk/brubeck/